РЕЦЕНЗИЯ

От Проф. Д-р Николай Натов

Катедра „Международно право и международни отношения“ при ЮФ на СУ „Свети Климент Охридски”,

на дисертационен труд за придобиване на научната степен „Доктор на науките” в научно направление 3.6. „Право“ (Международно право – Право на Европейския съюз)

Тема на дисертационния труд: „Съдът на Европейския Съюз“ („Организация и функциониране на Съда на Европейския Съюз“)

Автор на дисертационния труд: Доц. д-р Атанас Семов

1. Кратко представяне на труда

Дисертационният труд се състои от увод, две части и заключение, като всяка от двете части е разделена на два, респ. три дяла, подразделящи се от своя страна общо на десет глави със съответни раздели, точки и подточки.

Към труда е приложен списък на ползваната научна литература и практика, от където авторът е цитирал, и отделно от него – хронологичен списък на цитираните съдебни решения и списък на използвана литература, включващ съчиненията, които са анализирани без цитиране.

Трудът е с обем 535 страници, от които 417 страници основен текст, а останалите обхващат съдържание, списъци с литература, съдебна практика, приложения. Ползваната научна литература включва 107 труда (48 български и 59 чуждестранни) от над 90 автора, а в съдебната практика са посочени 692 решения на различните съдилища на ЕС.

Предмет на изследването е съдебната институция на ЕС. Проучването изхожда от **теза,** непосочена изрично в увода на работата, като извличането й е резултат от цялостния прочит на труда. Тезата на автора е, че Съдът на ЕС като институция се характеризира с уникалност, която се обосновава с особената природа на Общностния правен ред. В труда са анализирани ключовите специфики на организацията и правната уредба на тази институция, както и научно-практическите проблеми на нейното функциониране от създаването й досега. Взети са предвид и последните съществени изменения в уредбата, внесени с Договора от Лисабон от 1 декември 2009 г.

Научната задача на изследването, доколкото отново пълният прочит на книгата спомага за извличането й (липсва изрично очертаване на тази съществена част на изследването в увода на труда), е доказването на особеностите в оригиналната природа на структурата на Съюзното правораздаване и нейния системен характер, които отразяват уникалната наднационална властова природа на самия интеграционен Съюз на 27-те държави членки. В така проследената от изложението задача се включва и анализ на произтичащите от този уникален характер съществени специфики на интеграционната съдебна институция.

Трудът в своята цялост се опитва да представи всички особености на Съда на ЕС, които го определят като юрисдикция „суи генерис" и доказват вътрешните системни връзки, позволяващи да се говори за уникална съдебна система на ЕС. Авторът **цели** постигане на яснота, завършеност и убедителност на изводите, устойчивост на утвърждавания чрез труда понятиен апарат и практическа приложимост на изводите. **Цели се** освен това пълно представяне на проблематиката, преодоляване на съществуващите засега неясноти в теоретичен и практически план, установяване основите на единна доктрина и терминологично единство. Със създаването на тази разработка авторът

също така преследва и научна полезност за изучаване на Правото на ЕС и практическа полза за държавните правораздавателни и правосъдни органи, за практикуващите юристи в страната, а също и за студентите.

2. Актуалност на разработвания в дисертационния труд проблем в научно и/или научно приложно отношение.

А) в научно отношение

Трудът е разработен с научната претенция да бъде първо самостоятелно българско изследване на проблематиката относно организацията и функционирането на съдебните органи на ЕС. Следва да се признае, че този труд несъмнено е първият в значителна степен изчерпателен анализ на тази проблематика у нас. На база проучените от него доктринални възгледи авторът предлага систематизация на материята и нови теоретични постановки на изследваните институти и връзките между тях. Част от изложените в труда научни виждания са оригинални и в някои аспекти се отклоняват от съществуващите в Европейската или в българската правна литература разбирания. Друга част следват известните догми, но ги интерпретират по нов, оригинален начин.

Чрез този труд е направен опит за излагане и аргументиране на цялостна самостоятелна теория по разглеждания въпрос, която се основава на достиженията на други автори в областта на организацията и функционирането на Общностната правораздавателна институция, но същевременно полемизира с тях и, по моя преценка, се отличава със самостоятелност и новост. За мащабите на българската правна литература научна новост представлява самата концепция на предприемане на това изследване и извършеният анализ в неговата цялост.

За първи път в българската литература е налице опит за представяне на различните методики за систематизиране на производствата пред Съда на ЕС и разгърнатото им използване при изясняване на поставените проблеми. В този вид на изложение това до голяма степен е новост и за Европейската литература по Право на ЕС.

За първи път у нас се прави цялостен анализ на производството за нарушения на Правото на ЕС от държавите-членки. Авторът аргументирано и коректно е разгледал и слабостите в действащата в България правна уредба на отправянето на преюдициално запитване от национална юрисдикция.

Ново и с практическо значение е постоянното акцентиране върху ежедневната приложимост на отделните изводи в работата на националния юрист в държава-членка на ЕС.

Изследването е актуално и с предлаганата цялостна единна терминология в разглежданата проблематика, като в едни случаи авторът полемизира със защитниците на определени разбирания, а в други случаи успешно преодолява липсата на такива.

Б) в научно-приложно отношение

Практическото значение на дисертационния труд се открива в прякото обвързване на предложените научни постановки с нуждите на обучението на българските юристи и в прилагането на знанията в тяхната практическа дейност.

Трудът несъмнено може да бъде използван като самостоятелно учебно помагало по въпросите за съдебната система на ЕС. След по-нататъшна дообработка той може да послужи и като основа за създаване на обособена учебна дисциплина.

Трудът е в състояние да бъде полезен наръчник при работата на магистратите на всички равнища в Република България.

3. Познава ли кандидатът състоянието на проблема и оценява ли творчески литературния материал?

   Представената разработка разкрива, че авторът познава добре проблема, на който е посветен трудът. Познанието обхваща както появата и историческото развитие на тази материя, така и актуалното й състояние. Авторът разработва въпросите на правото на ЕС от дълги години и те са във фокуса на неговите научни интереси от самото начало на развитието му като преподавател и учен. Той е навлязъл задълбочено в разглежданата проблематика и е много добре запознат със състоянието на литературата в тази сфера. Авторът оценява творчески литературния материал, като умело разкрива нерешените въпроси и се опитва да даде научно аргументирани и практически насочени отговори.

4. Избраната методика на изследване може ли да даде отговор на поставените цел и задачи на дисертационния труд?

   Методиката на изследването обхваща нормативния, историческия и системния методи, като авторът периодично ги допълва със сравнителноправния и формално-логическия методи. Главно място в работата обаче заема телеологическият метод. Това е обусловено от основополагащата роля на практиката на Съда на ЕС за развитието на Правото на ЕС. Авторът анализира подробно действащата нормативна уредба в състоянието й след последните изменения (вкл. и проектите за нови актове на правото на ЕС).

Така подбраната и прилагана методика на изследване е в състояние да даде отговор на поставените цели и задачи на разглеждания дисертационен труд.

5. Кратка аналитична характеристика на научните и/или научно-приложните приноси на дисертационния труд.

Приносните моменти на разработката се свеждат накратко до следното:
За първи път в българската и до голяма степен – в европейската литература по право на ЕС се прави представяне на различните методики за систематизиране на производствата пред Съда на ЕС, както и използване на по-важните от тях.
За първи път се прави цялостен анализ на производството за нарушения на правото на ЕС от държавите-членки. Както твърди авторът в Авторефератa си, „без да се превръща в самостоятелен проблем в изследването, аргументирано е засегнат въпросът за слабостите в действащата в България правна уредба на отправянето на преюдициално запитване от национална юрисдикция.“ Този критичен подход заслужава пълна подкрепа.
Приносен в посока практическа полезност е акцентът, поставен от автора върху ежедневната приложимост на отделните изводи, аргументирани в дисертацията, за работата на националния юрист в държава-членка на ЕС. Разбира се, необходимото уточнение тук се състои в това, националният юрист да положи очакваните от него усилия за разбиране, възприемане и усвояване на предлаганите изводи.
Приносен характер има и разработената цялостна единна терминология относно организацията и функционирането на Съда на ЕС, доколкото тя

е в съзвучие и с българската нормотворческа традиция, както и с практиката по правоприлагане у нас.

6. До каква степен дисертационният труд и приносите са лично дело на кандидата?

При прочита на работата не съм констатирал неточно позоваване на литературни източници. Авторът коректно ползва наличната литература. Прави впечатление обаче, че твърде често той се позовава на себе си (на свои предишни трудове), а би могъл в редица случаи да се отнесе първо до други български или чуждестранни автори.
Смятам, че дисертационният труд и приносите са лично дело на автора.

7. Критични бележки.

Критиката винаги трябва да съдържа градивен елемент и да цели подпомагане на автора в бъдещите му научни и научно-практически начинания.
В увода на работата липсва очертаване на научния проблем, научната теза, конкретните научни задачи и цели, както и аргументиране на възприетата от автора методология. Това затруднява читателя в началото най-вече поради факта, че самото заглавие не разкрива нещо ново и нечетено до този момент. Ако уводът съдържаше споменатите „реквизити“, подобно затруднение щеше да се избегне. Разбира се, в хода на разработката се открояват както проблема, така и тезата, целта и задачата, възприетата методика на изследване и надеждността и достатъчността на ползваните източници.

Разработката би била цялостна, ако бяха разгледани всички производства пред Съда на ЕС. Свободната преценка на автора е обхванала само най-важните от тях.

Добре би било и да се избягва, доколкото е възможно, т. нар. самопозоваване, дори и само с цел да бъде дадена възможност на читателя да сравни авторовото виждане, изразено в други трудове, с това на останалите работещи в тази материя.

И една последна, по-скоро препоръка – авторът е известен с ярката си, богата и цветиста реч. Но понякога правото се нуждае от по-кратки и необременени с прилагателни изречения, та макар и само за да сме сигурни, че на читателя е дадена възможност да се ориентира в словосъчетанията и да схване идеята.

8. Заключение с оценка за представения дисертационен труд.

Като имам предвид новостта, оригиналността и значимостта на научните приноси на труда, изброени по-горе, без да пренебрегвам критичните бележки, които според мен не поставят под съмнение цялостните научни достойнства на разработката, давам положителна оценка на дисертацията на тема „Съдът на Европейския Съюз“ („Организация и функциониране на Съда на Европейския Съюз“). С оглед тази оценка предлагам на почитаемото Научно жури да присъди на доц. д-р Атанас Марков Семов научната степен “доктор на юридическите науки“.

София, 25 април 2012 г. Рецензент: .....

Проф. д-р Николай Натов